

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОЦІНЮВАННЯ В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

TRANSFORMING ASSESSMENT IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Стаття присвячена трансформації системи оцінювання вищої освіти в умовах стрімкого розвитку генеративного штучного інтелекту (ШІ). Технологічний прорив у сфері штучного інтелекту змінює традиційні підходи до оцінювання навчальних досягнень студентів, що змушує педагогів, адміністраторів та освітніх політиків шукати нові рішення для збереження ефективності освітнього процесу. Оцінювання є невід'ємною складовою освітньої діяльності, оскільки не лише вимірює успішність студентів, а й спрямовує викладання, розвиває навички й забезпечує об'єктивність та прозорість навчального процесу. Водночас застосування інструментів ШІ створює нові можливості для студентів: автоматизовані переклади, мовні репетитори, перевірка тексту, зворотний зв'язок тощо. Це спричиняє необхідність критичного переосмислення традиційних методів контролю знань. Наголошено на важливості розвитку нових форм автентичного оцінювання, які враховують використання ШІ, із акцентом на потребу в етичному підході, творчому мисленні та самостійній аналітичній роботі студентів. Проаналізовано сучасні дослідження щодо впливу ШІ на навчання, зроблено акцент на тому, що ШІ не повинен замінювати викладача, а лише доповнювати навчальний процес. Наведено приклади змін у практиках викладання: створення персоналізованих завдань, оцінювання в класі, впровадження проєктного навчання. Відзначено доцільність підходу, за якого використання ШІ допускається за умови, що студент здатен обґрунтувати свій вибір, продемонструвати процес виконання завдання та пояснити отримані результати.

Окрема увага приділена тому, що ефективне впровадження технологій ШІ в освіту має супроводжуватися формуванням відповідних нормативно-правових рамок, що регулюють етичне використання нових технологій у навчальному середовищі. У висновках стверджується, що штучний інтелект не є загрозою, а радше інструментом, який при правильному підході може посилити освітній потенціал, сприяти розвитку вищих когнітивних навичок і адаптації студентів до викликів цифрового світу. Стаття закликає до глибшого вивчення нових форматів оцінювання, які відповідатимуть потребам сучасної академічної спільноти й забезпечуватимуть гармонійне співіснування технологій та людини в освіті.

Ключові слова: навчання, викладання, критичне мислення, персоналізація освітнього процесу, взаємодія.

The emergence and rapid advancement of generative artificial intelligence (GenAI) have significantly influenced various aspects of education, primarily the assessment domain. Traditional assessment methods – such as standardized testing, multiple-choice exams, and written assignments – are increasingly becoming inadequate in an environment where students can rely on AI tools to generate texts, correct language errors, analyze data, translate documents, and even provide constructive feedback in real time. These capabilities raise fundamental questions about the relevance, fairness, and reliability of existing evaluation systems.

This article explores the transformation of assessment practices under the influence of AI technologies. It analyzes how AI tools, when used thoughtfully, can personalize learning, streamline administrative tasks for educators, and enhance student engagement and understanding. At the same time, these tools present significant ethical and pedagogical challenges. There is a growing need to rethink evaluation strategies to ensure they promote not just the reproduction of knowledge but also the development of higher-order thinking skills, such as critical reasoning, ethical reflection, and creativity. The paper highlights several contemporary approaches educators use to address this shift, including in-class assessments, personalized tasks that discourage AI overuse, and the design of creative, project-based assignments that prioritize individual expression and independent thought.

One promising strategy discussed involves allowing students to use AI tools during task completion, provided they can clearly explain their decision-making process and demonstrate an understanding of the content. This both encourages responsible use of technology and aligns with educational goals aimed at developing self-awareness and accountability in learners.

Ultimately, the article emphasizes that while AI is reshaping education, it cannot replace teachers' social, emotional, and developmental roles. The human connection in education remains vital. The future of assessment will depend on educators' ability to integrate AI meaningfully while preserving the integrity, depth, and human-centered nature of the learning experience.

Key words: higher-order thinking skills, critical thinking, AI tools, assessment practices, integrity.

УДК 378:004.8

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/82.1.37>

Сивачук О.М.,

ст. викладач кафедри іноземної філології та перекладу
Національного університету
«Запорізька політехніка»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Як вказує Слюсарєва Л.М., «оцінювання навчальних досягнень учнів є невід'ємною складовою освітнього процесу» [1]. Воно вже давно стало частиною процесу навчання (для учнів) і викладання (для вчителів), а критерії ретельно розроблялися, щоб полегшити цей процес, забезпечуючи чіткі стандарти для вимірювання прогресу, гарантуючи справедливість і спрямовуючи як викладання, так і розвиток учнів. Ці критерії слугують основою для

оцінювання засвоєння знань, розвитку навичок і загальної успішності, щоб забезпечити значущий прогрес і ефективність освіти. Однак сучасна цифрова епоха змінює парадигму освітнього оцінювання, вимагаючи переосмислення традиційних підходів і методів.

Все це добре працювало до недавньої розробки генеративного штучного інтелекту. GenAI дозволяє студентам виконувати письмові завдання набагато швидше та ефективніше, ніж будь-коли

раніше. ШІ може надавати відповіді на тест і пропонувати поліпшення в тексті, включаючи орфографію, граматику і структуру речень. Він також може аналізувати написане, пропонуючи конструктивний зворотний зв'язок і коригування. Крім того, інструменти перекладу допомагають учням перекладати завдання, презентації та відео на рідну мову, щоб покращити розуміння, або надають зворотний переклад, щоб виконати завдання без особливих зусиль. Інтерактивні репетитори зі штучним інтелектом допомагають їм практикувати мовні навички та поповнювати словниковий запас.

Таким чином, виникає нагальна потреба переглянути не лише способи виконання завдань, але й саму мету оцінювання в освітньому процесі. Як пише University World News, «ШІ може розкрити потенціал вищої освіти, але він вимагає вдумливого підходу до впровадження та врахування його обмежень» [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Епоха штучного інтелекту створює як виклики, так і можливості для освітнього оцінювання. З одного боку, викладачі змушені застосовувати штучний інтелект у своєму навчальному процесі, щоб забезпечити його ефективність і актуальність. З іншого боку, їх заохочують інтегрувати інструменти штучного інтелекту в практику оцінювання, щоб покращити результати навчання. Все тому, що ШІ може допомогти в персоналізованому навчанні, оцінюванні та зворотному зв'язку, надаючи інформацію про поведінку та залученість студентів. Як зазначають українські науковці Н. Родінова, В. Логай та М. Ковальчук, «завдяки персоналізації освітнього процесу, автоматизації адміністративних обов'язків і наданню зворотного зв'язку в реальному часі, ШІ революціонує освітню сферу, сприяючи більш ефективному навчанню» [3, с. 3]. Однак попри позитивний потенціал, зростає потреба в етичному регулюванні і формуванні цифрової грамотності як серед викладачів, так і серед студентів.

Стандартизовані стратегії оцінювання, такі як іспити або тести з множинним вибором, традиційно оцінюють академічну успішність учнів [4, с. 1]. Однак з постійним розвитком генеративних інструментів штучного інтелекту ці засоби перестають бути ефективними і повинні бути переглянуті або повністю змінені, щоб дати належну відповідь на виклики, спричинені штучним інтелектом. Впроваджуючи автентичне оцінювання, підвищуючи грамотність у галузі штучного інтелекту, використовуючи структуровані рамки та розробляючи комплексну політику, освітяни можуть адаптуватися до нового середовища, зберігаючи при цьому цілісність та ефективність оцінювання. Це вимагає міждисциплінарного підходу, залучення фахівців з педагогіки, етики, права та ІТ. Таким чином, «завдання освітян полягає в тому, щоб знайти

правильний баланс – використовувати штучний інтелект для доповнення, а не заміни змістовної взаємодії між викладачами та студентами» [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Це не швидкий і не безболісний процес. До появи GenAI освітянам і політикам знадобилося чимало часу, щоб розробити ефективні інструменти для оцінювання та аналізу прогресу учнів. Однак сьогодні їм доводиться подвоювати зусилля, щоб впроваджувати нову політику, яка або обмежує використання технологій штучного інтелекту, або інтегрує їх в освітній процес. У цьому контексті важливо не лише створити політику, а й навчити студентів критично мислити, працювати з результатами ШІ та оцінювати їхню достовірність. Найкраще рішення цієї проблеми – прийняти ШІ і навчити своїх студентів використовувати його відповідально і розумно, що не є простою задачею. Оскільки ШІ може генерувати відповіді або допомагати учням аналізувати дані, ми повинні переорієнтувати наші навчальні цілі на навички мислення вищого порядку, такі як критичний аналіз, творчість та етичні міркування.

Мета статті. Метою є виявити сучасні підходи до оцінювання в умовах використання генеративного штучного інтелекту, дослідити їх ефективність і запропонувати шляхи інтеграції ШІ у навчальний процес без втрати академічної доброчесності та педагогічної цінності.

Виклад основного матеріалу. Багато вчителів намагаються розробити нові стратегії, щоб їхні учні виконували більшість завдань без допомоги штучного інтелекту. Деякі з них вирішили, що їхні учні повинні виконувати всі письмові завдання в класі, де їх можна контролювати. Інші мають індивідуальні або персоналізовані завдання, що унеможлиблює використання учнями інструментів штучного інтелекту, інакше вони зазнають невдачі. Крім того, є й такі, що мають інтегровані завдання, які вимагають творчого підходу до розв'язання проблем, залучаючи учнів до практичних проєктів, що потребують нестандартних рішень і нетрадиційного мислення [6]. Особливо ефективними виявляються завдання з відкритим результатом, які вимагають метарефлексії, пояснення логіки вибору, порівняння альтернатив.

І все ж, чесну та розумну ідею озвучила Джо Соке, фахівець з питань штучного інтелекту в освіті та викладач англійської мови як іноземної. Вона запропонувала зараховувати завдання як виконане, навіть якщо воно було виконане за допомогою інструментів штучного інтелекту, за однієї умови: студенти можуть надати докази всіх результатів своєї роботи і пояснити свій вибір, тобто можуть критично оцінити і презентувати свої завдання. І це найкраще рішення з тих, що були запропоновані до цього часу. Таким чином,

студенти будуть застосовувати критичне мислення, творчий підхід та етичні міркування. Вони повинні будуть переконатися, що те, що вони мають презентувати, дійсно представляє їх. Такий підхід сприяє формуванню відповідальності за інтелектуальний продукт і розвитку навичок само-рефлексії.

Штучний інтелект безперечно змінює систему вищої освіти, проте він не може повністю замінити викладача, наставника чи наукового керівника. Освітній процес є багатограним і не обмежується лише виконанням навчальних завдань. Жива взаємодія в освіті відіграє ключову роль, оскільки включає важливі соціальні аспекти, такі як адаптація студентів до нового середовища, розвиток емоційного інтелекту, виховання, мотивація, контроль, заохочення та покарання, індивідуальний підхід і диференціація навчання. Крім того, саме викладач є провідником цінностей, гуманістичних орієнтирів та модератором етичної поведінки.

Висновки. Головна мета освіти – формування всебічно розвиненої особистості з чіткими переконаннями та цінностями, а не просто передача знань і навичок для виконання певних завдань. Взаємодія людини з технологіями штучного інтелекту може сприяти науковим проривам, але водночас існують ризики зловживання цією технологією.

ШІ слід розглядати як інструмент, який здатен значно полегшити як процес навчання, так і оцінювання якості знань, сприяючи покращенню освітніх результатів. Уже зараз викладачі «університетів мають усвідомити нову реальність сучасної вищої освіти» [7, с. 33], її виклики та перспективи, щоб ефективно використовувати можливості, які надає штучний інтелект.

Освітні установи мають стати осередками інновацій, де штучний інтелект служить інструментом розвитку, а не джерелом девальвації освіти. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на створення нормативно-правових рамок, що

забезпечать етичне використання технологій штучного інтелекту в освітній та науковій сферах України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Слюсарєва Л. М. Формувальне оцінювання – ключовий чинник якісної освіти в НУШ. – Бібліотека методичних матеріалів. 2020. URL: <https://vseosvita.ua/library/formuvalne-ocinuvanna-klucovij-cinnik-akisnoi-osviti-v-nus-192054.html> (дата звернення: 27.03.2025).
2. Ghalayini M. Unlocking the potential of AI in higher education. *University World News*. 2023. URL: <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20230419095059196> (дата звернення: 27.03.2025).
3. Родінова Н. Л., Логай В. А., Ковальчук М. Б. Імплементация штучного інтелекту в оцінювання якості української освіти: вплив на академічну доброчесність. *Академічні візії*. – 2024. – № 30. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/978> (дата звернення: 27.03.2025).
4. Rethinking Assessment Strategies in the Age of Artificial Intelligence (AI). Charles Sturt University: Division of Learning and Teaching. URL: https://cdn.csu.edu.au/__data/assets/pdf_file/0009/4261293/Rethinking-Assessment-Strategies.pdf (дата звернення: 27.03.2025).
5. Radice S., Boada D. A. Assessment and Evaluation in the Age of Artificial Intelligence. *CTE Spotlight*, 2024. URL: <https://centerforteaching.catholic.edu/cte-spotlight/2024/11/assessment-and-evaluation-in-the-age-of-ai.html> (дата звернення: 27.03.2025).
6. Strange K. Z., Cardamone C. Thinking about our Assessments in the Age of Artificial Intelligence (AI). Tufts University, 2023. URL: <https://sites.tufts.edu/teaching/2023/01/31/thinking-about-our-assessments-in-the-age-of-artificial-intelligence-ai/> (дата звернення: 27.03.2025).
7. Андрощук А. Г., Малюга О. С. Використання штучного інтелекту у вищій освіті: стан і тенденції. *International Science Journal of Education and Linguistics*. – 2024. – Т. 3, № 2. С. 27-35. URL: https://www.researchgate.net/publication/379491231_Vikoristanna_stucnogo_intelektu_u_visij_osviti_stan_i_tendencii (дата звернення: 27.03.2025).